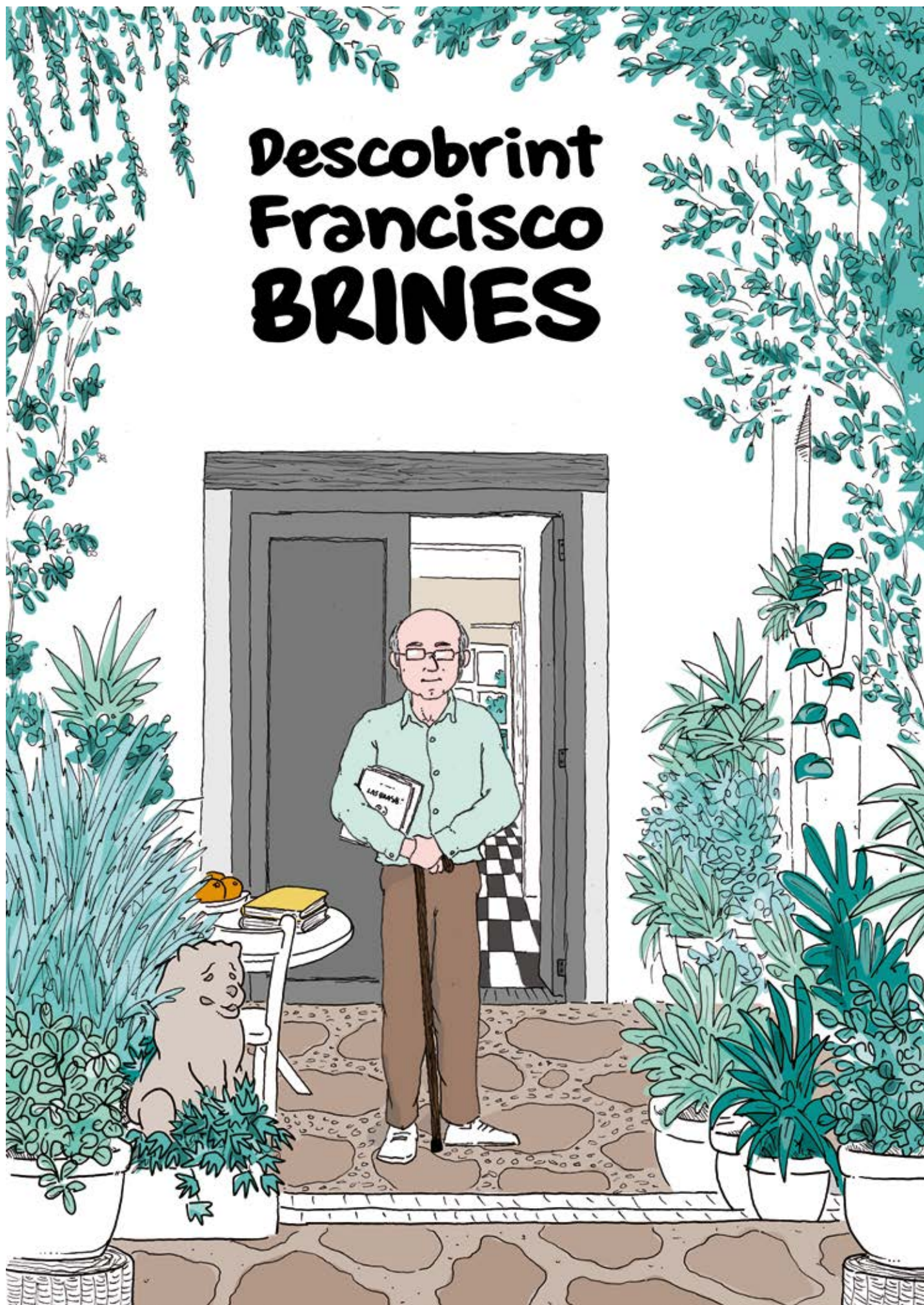

Descobrint Francisco BRINES

L'ELCA OBRE LES PORTES DE LA CASA DE LA POESIA A LES ESCOLES

Francisco Brines sempre va defensar la importància d'acostar-se a la poesia des de les escoles. El poeta explicava que va tenir un mestre a qui li ensenyava tímidament els seus primers versos i que, quan era un jove estudiant que començava a acostar-se a dir el món a través de les paraules, el va nomenar “príncep de la poesia de la classe”. Per aquest motiu en els seus últims mesos va convidar en diverses ocasions els xiquets i les xiquetes d'Oliva a escriure poemes, i rebia amb emoció els treballs que des de les diferents escoles li feien arribar.

Des de la Fundació Francisco Brines, amb el suport de l'Ajuntament d'Oliva i la Generalitat Valenciana, treballem per apropar la figura de Brines als futurs lectors, i qui sap si també futures escriptores i escriptors! L'artista Bernat Moreno se n'ha encarregat de la creació d'un còmic sobre la vida i l'obra del poeta, i l'escriptor i divulgador Josep Antoni Fluixà ha preparat una ruta literària per l'Elca acompanyada d'una sèrie d'activitats i propostes didàctiques per treballar a l'aula.

Una de les voluntats de Brines era que tothom fes seu el paisatge que tants versos li havien inspirat. Aquest projecte de donar a conèixer i difondre la seua obra a les escoles s'acompanya de la realització d'una ruta literària a l'Elca, casa del poeta, territori mític per als lectors i seu de la Fundació que amb tanta il·lusió va crear. A la nostra pàgina web (www.fundacionfranciscobrines.org) hi podreu trobar més activitats i recursos per treballar a l'aula.

L'Elca obre les portes de la casa de la poesia i convidem el seus i les seues mestres a passejar per un dels territoris escrits més alts de la poesia del segle XX. L'Elca, el paisatge de l'emoció poètica on es fonen i es confonen tots els elements que envolten el silenci de la natura i la música de les paraules, el lloc on el poeta va aprendre per primera vegada a observar la bellesa el món i des d'on va entendre aquest emocionant balbuçig que és la creació, ara obre les portes per convidar-vos a entrar-hi.

© Text còmic: Fundació Francisco Brines de la Comunitat Valenciana

© Text quadern: Josep Antoni Fluixà

© Il·lustracions: Bernat Moreno

© Color il·lustracions: Celia Coe

© Fotografies: Alba Fluixà

© Fotografia Francisco Brines: Jesús Ciscar

D'aquesta edició: Altriam Media & Events, S.L.

Maquetació: alquadrat (www.alquadrat.com)

1a edició: Setembre 2021

ISBN: 978-84-124245-3-9

Dipòsit Legal: V-2835-2021

Fundació Francisco Brines de la Comunitat Valenciana

Ptda l'Elca, s/n 46780 Oliva (València)

www.fundacionfranciscobrines.org

info@fundacionfranciscobrines.org

Amb el suport:

Reservats tots els drets

Queda prohibida la reproducció total o parcial d'aquest llibre per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, la fotocòpia o l'enregistrament, sense permís dels titulars del copyright.

FRANCISCO BRINES: La persona i el poeta

1. Després de llegir el còmic biogràfic de Francisco Brines contesta les preguntes següents:

En quin carrer d'Oliva va nàixer Francisco Brines?

Quin ofici té el pare del poeta?

Quan esclata la Guerra Civil d'Espanya, en quina ciutat es refugia la família i de quin país?

En quin any torna de nou la família a Oliva?

Com es diu la casa i l'hort que la família compra a Oliva?

Què és el que descobreix Francisco Brines en la nova residència familiar?

A qui li ensenya el jove Francisco Brines els primers poemes que escriu?

Amb quin títol l'anomena el professor que li llig els primers poemes?

En quina ciutat transcorre la infantesa i l'adolescència del poeta?

On passa els estius i els dies més feliços?

Quina carrera estudia i en quina universitat?

A partir dels anys 50 del segle XX, en quina ciutat viu?

Quins amics també escriptors comença a tindre?

.....

Quin va ser el primer premi de poesia que va guanyar?

En quin any deixa Madrid i se'n va a viure a l'Elca?

Què fa Francisco Brines quan fixa la seua residència al municipi d'Oliva?

.....

Quin seient ocupà quan ingressa en la Real Academia Española de la Lengua?

Per què crea la Fundació Francisco Brines?

.....

Quin és l'últim premi que rep en vida?

Quines són les màximes autoritats que li fan el lliurament del premi?

.....

On es fa l'acte de lliurament?

2. Digues si són vertaderes (V) o falses (F) les frases següents:

- ___ Francisco Brines naix l'any 1932.
- ___ Sa mare és d'Algemesí i son pare d'Oliva.
- ___ Francisco Brines no té germans.
- ___ Després de l'exili per la guerra, tornen a Espanya i passen una temporada a Sant Sebastià.
- ___ Comença a escriure a partir dels 30 anys.
- ___ L'Elca i el paradís per al Brines jove són la mateixa cosa.
- ___ Escriu gran part de la seua obra literària a València.
- ___ En Madrid comença a assistir a actes literaris i a participar en revistes de poesia.
- ___ El poeta i premi Nobel Vicente Aleixandre l'ajuda a ordenar el seu primer llibre.
- ___ *Aún no* és el títol del seu primer llibre.
- ___ Treballa com a lector en la Universitat d'Oxford.

Investiguem i ens informem

Si busques informació a Internet i consultes el web de la Fundació Francisco Brines (www.fundacionfranciscobrines.org), et serà fàcil contestar les activitats següents.

3. De la relació de títols següent, subratlla els que corresponguen a obres escrites per Francisco Brines. Hi ha sis que són d'altres poetes.

<i>Las contemplaciones</i>	<i>Palabras a la oscuridad</i>	<i>La última costa</i>
<i>Las brasas</i>	<i>Poemas a Lázaro</i>	<i>Aún no</i>
<i>Usuras y figuraciones</i>	<i>Descrédito del héroe</i>	<i>Tres tigres con trigo</i>
<i>Insistencias de Luzbel</i>	<i>El otoño de las rosas</i>	<i>Las personas del verbo</i>

4. De qui són les obres de la relació anterior que no han sigut escrites per Francisco Brines.

Títol de l'obra

Nom de l'autor o l'autora

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Els poetes de les obres relacionades en l'activitat anterior són escriptors i escriptores que formen part de la Generació del 50, generació a la qual, com has llegit al còmic, pertanyia Francisco Brines. Juguen ara un poc. Busca en la sopa de lletres següent el primer cognom dels sis poetes que has descobert en l'activitat anterior, però, si busques més, descobriràs el cognom d'altres dos poetes importants de la mateixa generació.

G	O	N	Z	A	L	E	Z	N	E	V	T
I	U	B	I	T	W	A	T	E	F	A	E
T	V	A	L	E	N	T	E	O	U	I	L
A	E	R	A	N	R	E	H	F	E	J	E
N	N	R	L	C	S	S	E	S	R	O	M
A	S	A	G	I	L	I	R	D	T	K	A
N	C	L	C	A	B	A	L	L	E	R	O
R	O	D	R	I	G	U	E	Z	S	E	C

• Quins són els cognoms dels dos poetes que s'han afegit a la llista inicial de sis?.....

.....

.....

• Busca a Internet i completa el nom complet d'aquests dos poetes

.....

.....

.....

6. Repassem un poc tota la informació que tenim fins ara i omplim la fitxa següent de Francisco Brines.

Nom i cognoms:

Lloc de naixement:

Llibres publicats:

.....

Premis rebuts:

.....

Altres dades biogràfiques interessants:

.....

7. Una generació literària és un grup de persones amb una edat pareguda que tenen unes característiques biogràfiques, ideològiques i estilístiques comunes, encara que cada una té també un estil personal i unes vivències que la fan diferent.

Francisco Brines, com s'ha dit, forma part de la generació o grup poètic dels anys 50. Per això, per a comprovar-ho, enllaça cada una de les característiques de la seua generació amb una de les característiques de Francisco Brines i la seua obra.

Generació del 50

- Són poetes que van viure la guerra de l'any 1936 quan eren molt xicotets.
- Viuen la infància i l'adolescència en l'època de la dictadura de Franco.
- Tenen una formació universitària.
- Són de família burgesa o rica.
- Escriuen una poesia intimista que parla dels sentiments de les persones amb un to nostàlgic pel temps passat.
- Busquen en la bellesa del paisatge i en la sensualitat dels plaers quotidians una eixida que els faça estimar la vida.
- El pas del temps els preocupa.
- Escriuen amb un llenguatge acurat i, alhora, senzill, sense excessives paraules complicades.

Francisco Brines

- Estudia Dret a Deusto, València i Salamanca.
- Un dels temes centrals de la seua poesia és la decadència de tot allò que viu i com el pas del temps degrada al ser humà.
- Son pare va ser un conegut comerciant dedicat a l'exportació de taronges.
- Va nàixer l'any 1932.
- A través de la sensualitat i de la contemplació de la naturalesa aconsegueix la vitalitat que li dona forces per a viure.
- Els seus poemes parlen de la infància com un temps que desconeix la mort i de la nostàlgia que sentim quan ens fem majors i som expulsats d'aquell paradís.
- És internat en el col·legi Sant Josep dels Jesuïtes de València i rep una educació pròpia de l'època.
- Escriu amb una llengua elegant i sensual que atrau els lectors.

8. Un llibre pòstum és aquell que es publica després de la mort de l'escriptor i el text del qual no s'havia publicat mai abans. Tenint en compte això, investiga a Internet i escriu a continuació el títol de l'obra poètica pòstuma de Francisco Brines.

.....

9. Què és el Premio Cervantes? A qui se li dona i per què?

.....

.....

.....

.....

Escriu el nom de sis escriptors o escriptores que hagen guanyat el Premio Cervantes.

.....

.....

.....

10. Al còmic has llegit que Francisco Brines visqué els últims anys a l'Elca i que participà en la vida cultural d'Oliva, sobretot en la Poefesta. Saps què és la Poefesta? Quines activitats s'hi realitzen?

.....

.....

.....

.....

11. L'any 2019, Francisco Brines creà la fundació que porta el seu nom, com heu pogut llegir també al còmic. Quins són els objectius de la Fundació Francisco Brines? És a dir, amb quina responsabilitat s'ha creat?

.....

.....

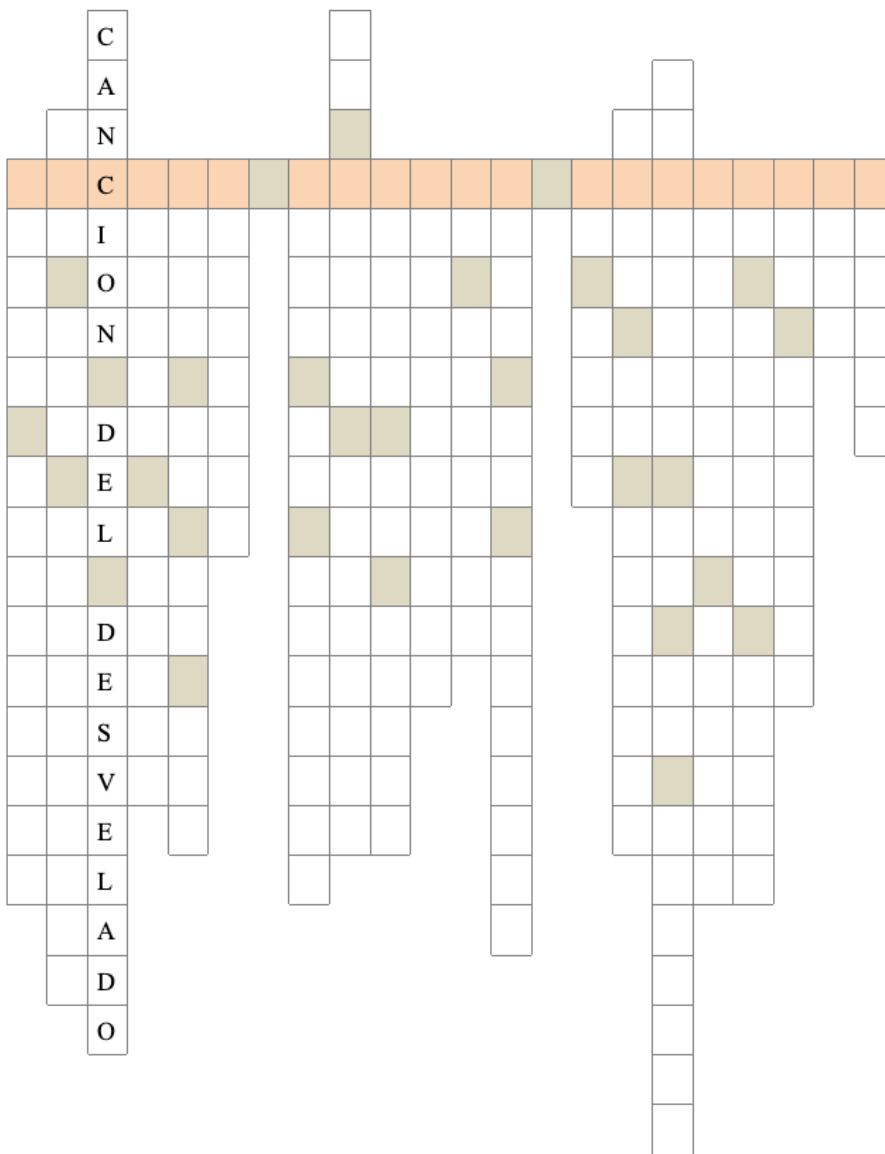
.....

.....

12. Com heu comprovat amb tot el que heu investigat, Francisco Brines va ser un escriptor destacat de les lletres espanyoles, però com a fill d'Oliva parlava també en valencià i va ser un lector atent d'obres escrites en la nostra llengua, tant per autors valencians, com per escriptors catalans i de les illes Balears, com es pot constatar si repassem amb la mirada algunes de les prestatgeries de la seua biblioteca personal. I, concretament, va ser amic d'un poeta valencià que aprecià i admirà sempre, el nom del qual descobrireu amb el joc següent:

EL NOM OCULT

• Col·loca en la perxa de les paraules que hi ha a continuació els títols dels poemes de Francisco Brines següents i descobreix el nom del poeta valencià ocult.

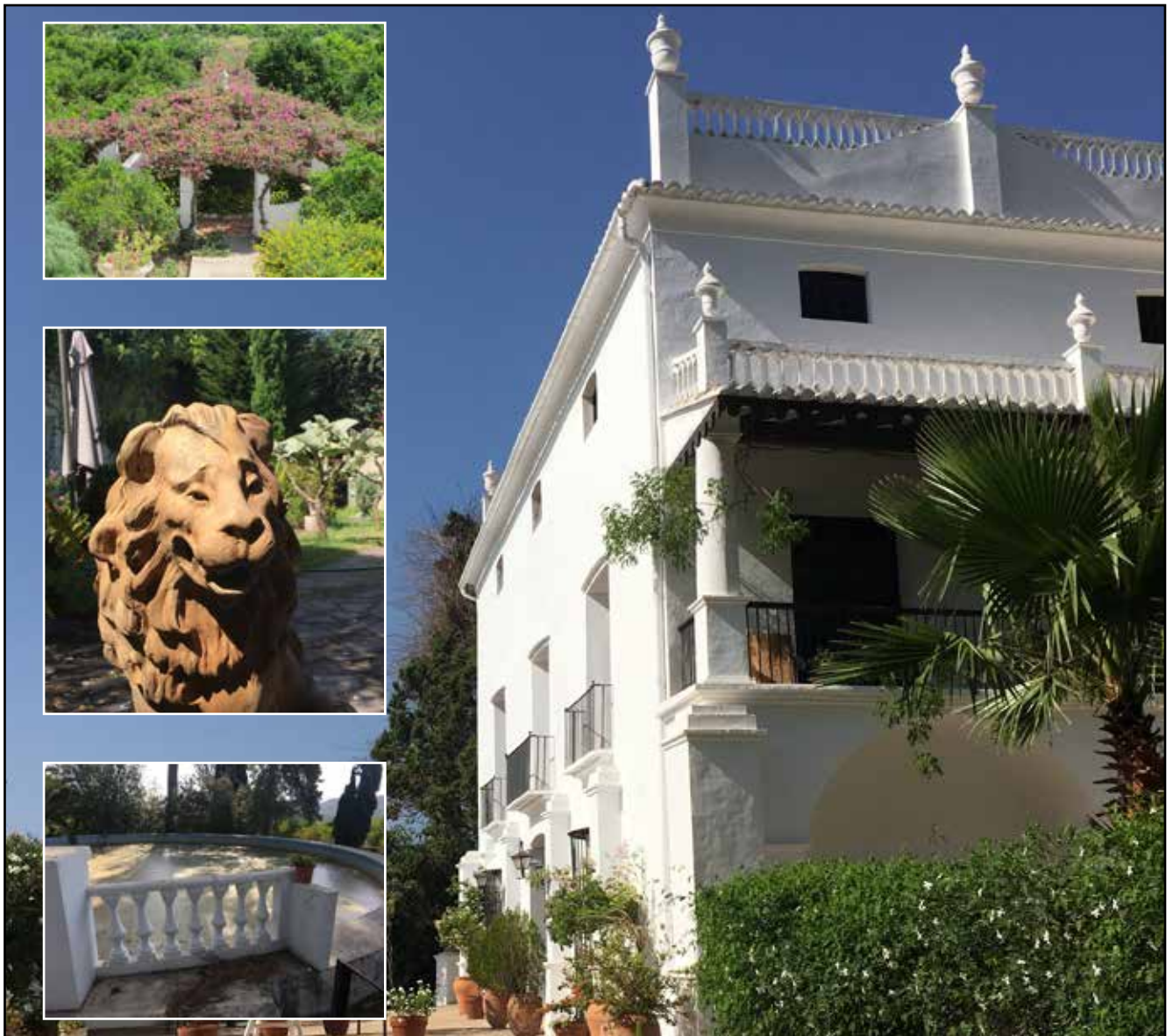

Reencuentro, L'Elca, Vidas paralelas, Tendidos, Los veranos, La última costa, Mis dos realidades, El azul, El mendigo, Amor en Agrieto, Sábado, Epitafio romano, Espejo en l'Elca, Isla de piedras, La nueva estación, Solo de trompeta, Niño en el mar, Canción del desvelado, Desde el error, Metáfora de un destino.

Quin poeta hi era ocult?

Busca més informació a Internet i descobreix altres poetes valencians que siguen de la mateixa generació que Francisco Brines.

.....

13. La casa rural de l'Elca, abans de ser adquirida pels seus pares, va ser utilitzada com una colònia escolar per a atendre els xiquets i les xiquetes de zones amb perill i també a aquells infants que els pares es trobaven en zones de combat durant la Guerra civil espanyola. La colònia va rebre el nom de *Flor de mayo*.

***Flor de mayo* és el nom d'una coneguda novel·la d'un escriptor valencià molt popular. Busca a Internet i descobreix el nom de l'autor.**

.....

Per què creus que li posaren el nom de *Flor de mayo*? Assenyala la resposta que consideres més encertada.

- Perquè a la finca de l'Elca creixien moltes flors de maig.
- Perquè l'escriptor havia sigut un destacat líder republicà i se li volia fer un homenatge.
- Perquè l'escriptor havia nascut a Oliva.

Opinem i debatem

14. Per desgràcia, en l'actualitat continuen havent-hi moltes guerres i conflictes armats. Moltes persones es veuen obligades a fugir de les seues llars perquè tenen por de la mort. Què en penses? Els països que no estan en guerra han d'acollir els refugiats? Hem d'ajudar-los o no? Fins quin límit? Al nostre país, per exemple, els podem acollir tots? Hem de pensar que, potser, hui ajudem, però que altres vegades ens han ajudat o ens poden ajudar en un futur?

.....

.....

.....

.....

.....

15. Al final de la seua vida, Francisco Brines va fer les declaracions següents:

El sentido que le he dado a la vida y a la función que la poesía ha ejercido sobre mí lo aprendí aquí, en l'Elca, a través del amor que inundaba las estancias de esta casa. Concebir el poema como un instrumento ético nace de la lección de tolerancia que me dieron mis padres al aceptar mi vocación de poeta, porque las madres siempre cobijan las excentricidades de los hijos.

Francisco Brines li donava, per tant, les gràcies als seus pares per no oposar-se a la seua decisió de ser poeta. Per contra, sabeu que hi ha pares que no donen suport als fills en les seues decisions. Sobretot, quan fan elecció d'oficis artístics que, suposadament, no donen seguretat de guanyar diners. Què en penses d'això? Els pares han de deixar que cadascú trie l'ofici que més li agrada o no?

.....

.....

.....

.....

.....

ELCA: El paisatge

1. Llig el text següent:

ELS HORTS VALENCIANS

Inicialment, els horts valencians eren propietat de famílies nobles que van construir les seues cases de descans i d'estiueig en els camps que posseïen, però, a partir del segle XIX cada vegada més passen a mans de famílies burgeses riques, principalment relacionades amb el cultiu de la taronja i la comercialització internacional d'aquest fruit.

Els horts valencians típics estan formats per una extensió d'hectàrees majoritàriament gran de terra destinada bàsicament al monocultiu dels tarongers. Els dos elements principals de l'hort –la casa i la bassa– se situen al centre de la parcel·la, però, en el cas dels horts situats sobre una falda, l'habitatge familiar es desplaça a la part més alta amb la finalitat d'obtenir unes panoràmiques més àmplies de l'hort i del paisatge que l'envolta.

Tots els horts tenen un camí en forma de passeig amb palmeres a una banda i l'altra. També hi ha pins i plantes ornamentals. El camí acaba en la façana de la casa principal, precedida per un ampli espai obert. Al costat de la casa principal o en la planta baixa de l'edificació, hi ha la vivenda dels hortolans. Els hortolans són les persones que viuen tot l'any a l'hort i que s'encarreguen de tindre cura del jardí i la neteja de la casa. Hi sol haver també un jardí interior dins de la casa, però, sobretot, al voltant de la casa i de la bassa hi ha un jardí ben gran amb tota classe de plantes i arbres d'espècies diferents.

Tant en la casa com pels diferents racons del jardí hi ha elements decoratius, cossiols de grandàries diferents on creixen plantes de moltes espècies, bancs per seure amb taulells de ceràmica a color que contrasten amb el blanc de les parets i altres elements arquitectònics com els balcons amb les típiques balustrades.

Informació extreta del catàleg de l'exposició *Horts de tarongers*, comissionada per Adrià Besó Ros. Universitat de València, 2013.

Quadern de camp

• Les activitats que venen a continuació són com un quadern de camp en el qual anotaràs les teues observacions segons vages fent la ruta amb els monitors per la casa i el camp de l'Elca, on va viure durant molts anys el poeta Francisco Brines.

2. Assenyala amb una creu els diferents elements típics dels horts valencians que trobes també en la teua visita a l'Elca.

L'Elca té...

☐ Una entrada en forma de passeig	☐ Palmeres a una banda i l'altra del camí d'entrada
☐ La bassa	☐ Un espai obert situat davant de la porta d'entrada a la casa
☐ Camps de tarongers	☐ Al voltant de la casa i de la bassa hi ha un jardí ben gran
☐ La casa principal	☐ Hi ha bancs per seure per l'exterior de la casa
☐ Una casa més menuda per als hortolans	☐ Hi ha taulells de ceràmica decoratius
☐ Un jardí interior dins la casa principal	
☐ Hi ha plantes d'espècies molt diferents	
☐ Hi ha balcons amb balustrades	

Elca té els elements característics principals dels horts valencians? Sí o no?

.....

3. Una de les característiques principals dels horts valencians és, com ja saps la gran varietat d'espècies vegetals, arbres i plantes que conviuen en les zones de jardí i que contrasta amb el monocultiu del taronger en els camps.

• Anota, a continuació, el nom de les plantes, flors i arbres diferents que veges en la teua visita a l'Elca i que més et criden l'atenció. Demana ajuda al teu professor o professora o als monitors, en cas de no conèixer-ne els noms.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. A l'Elca es troben també elements decoratius i artístics que tenen com a origen la personalitat culta i literària del propietari, el poeta Francisco Brines, i que li donen una característica especial que la diferencia dels altres horts valencians. Per exemple, a l'ampla terrassa que dona accés a la porta de la casa, hi trobarem una escultura dedicada al taronger.

• Qui n'és l'autor?

.....

• De quins materials està feta l'escultura?

.....

.....

.....

.....

• L'escultura és un homenatge a

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. La dedicació poètica de Francisco Brines es veu també reflectida en el nom que li posa al pàrquing de la finca en record i homenatge a un poeta amic que va nèixer a la ciutat gaditana de Medina Sidonia, però que vivia a Vall d'Uxó (Castelló) i que va morir l'any 2019 d'una malaltia greu.

• A qui li dedica Francisco Brines el pàrquing de l'Elca?

.....

6. Fixa't bé quan entres a la casa de pas cap al jardí interior. Hi veus la planta baixa de la vivenda de Francisco Brines tal com la tenia ell decorada, amb els seus mobles, fotografies i elements decoratius.

• Fes una relació del mobiliari i dels objectes decoratius que més t'hagen agradat o sorprés per no haver-los vist, per exemple, en cap altra casa.

.....

.....

.....

.....

7. Quan isques al corralet, abans d'accedir al jardí interior, hi trobaràs una font i, a una banda i altra, dues escales guardades per l'escultura en fang de dos lleons.

Els lleons s'han utilitzat molt al llarg de la història com a elements declaratius a l'entrada de palaus i de jardins. Han sigut sempre símbols de la força, la vitalitat, l'honor, el bon lideratge, la defensa dels dèbils i la força de voluntat.

- Per què creus tu que Francisco Brines els col·locà com a porta d'entrada al seu jardí particular? Assenyala la resposta més adequada.

___ Perquè considerava el jardí com un tresor que s'ha de respectar i la força dels lleons era un advertiment a qui maltracta les plantes i els arbres.

___ Perquè li agradaven molt els lleons i perquè representaven, a més, la força d'una família com la seua, amb un pare que havia triomfat com a comerciant i exportador de taronja.

___ Perquè desitjava que el jardí visquera sempre amb la força i la vitalitat necessària que li permetera ser un símbol del treball ben fet i de la força de voluntat i honor dels habitants de la casa.

- Si consideres que les opcions anterior no s'adeqüen a la teua opinió, redacta tu mateix la teua resposta.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Si les teues companyes o companys de classe no han contestat com tu, podeu proposar un debat per a exposar raonaments i contrastar arguments.

8. Ja dins del jardí, un altre element decoratiu que et sorprendrà és l'escultura d'una esfinx. De fet, si observes bé, hi ha més d'una esfinx, algunes més menudes que altres.

• Conta-les i digues quantes esfinxs hi ha al jardí interior?

.....

• Als jardins que hi ha fora de la casa també hi ha esfinxs. Conta-les i escriu-ne quantes hi ha fora?

.....

• I en total, quantes n'hi ha?

.....

L'esfinx és una figura molt coneguda de la mitologia grega i egípcia. Francisco Brines, sens dubte, n'era un enamorat. En la seua poesia es troben referències a històries del món clàssic grecollatí. La història de l'esfinx, concretament, està lligada al personatge Èdip, protagonista d'una de les tragèdies gregues.

Segons la llegenda, l'esfinx vivia prop de Tebes en un lloc muntanyós, on vivia desterrada i castigada per la deessa Hera. L'esfinx s'havia convertit en un monstre que tenia atemorits tots els qui passaven pel seu territori. A tots els proposava resoldre un enigma i si no el resolien, se'ls menjava. Només Èdip va ser capaç de resoldre'l.

Segons la llegenda, l'esfinx vivia prop de Tebes en un lloc muntanyós, on vivia desterrada i castigada per la deessa Hera. L'esfinx s'havia convertit en un monstre que tenia atemorits tots els qui passaven pel seu territori. A tots els proposava resoldre un enigma i si no el resolien, se'ls menjava. Només Èdip va ser capaç de resoldre'l.

Ara tu també tens l'oportunitat de fer-ho, però pensa-t'ho, si no resols l'endevinalla, no t'acostes més a cap esfinx de les moltes que hi ha a l'Elca, et podria engolir.

L'enigma és el següent:

Quin és l'ésser que camina amb quatre peus al matí, dos al migdia i tres al vespre, però que, contràriament a la majoria dels éssers vius, és més ràpid com menys peus utilitza en caminar?

• Quina n'és la solució?

.....

9. Al jardí interior de la casa de l'Elca hi ha també diferents tipus d'animals: terrestres, aquàtics i voladors. Fes-ne una relació dels que hi veges.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Francisco Brines era una persona, sens dubte, amant de l'art i de la decoració, també era una persona a qui li agradava la vida i que tenia un bon sentit de l'humor. De fet, quan ensenyava la casa en els últims temps, sempre es referia a una estança com la seua última obra decorativa. Si escoltes atentament els monitors, segur que algú vos ho diu.

• Quina estança de la casa decorà Francisco Brines en els últims anys de la seua vida?

.....

.....

.....

• Com ho va fer? Descriu el que més et cride l'atenció de la manera com està decorada.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Ara que ja has visitat la casa de Francisco Brines, estàs en condicions de comprovar com la finca de l'Elca, la casa i el paisatge que l'envoltava van influenciar en la seua obra poètica. Hi ha molts poemes i versos de l'obra del poeta d'Oliva que fan referència a arbres i plantes, a objectes o a vistes panoràmiques que es poden contemplar des de qualsevol finestra o balcó de la casa, o bé passejant pels camps.

• Llig atentament els versos següents i torna'ls a escriure davall de la fotografia que els represente i els corresponga.

- Yo sé que olí un jazmín en la infancia una tarde
- ... y un geranio mece,
bajo el azul, su roja flor sedienta
- y trepa una morada buganvilia
- ... contemplo el llano, abajo,
y los naranjos quietos llegan hasta el mar
- La casa, envuelta en sol, deslumbra blanca
- ... el azul
a las ramas más altas de los pinos,
y el aire, no visible, las movía
- El mar es un misterio recogido,
lejos y azul,
y diminuto y mudo,
- Si ahora pudiera ver las desnudas montañas de Oliva.
- A un tiempo seis palomas, las seis blancas,
hirieron de belleza una palmera
- ... y el jardín
rompe luz y silencio con el agua.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

LA POESIA DE FRANCISCO BRINES

Llegim, recitem i interpretem

1. Tria un dels dos poemes de Francisco Brines que hi ha a continuació i memoritza'l. Després, recita'l en veu alta.

LA ESPERA

I

El campo, oscuro; lejos, al mar,
las luces. Y un pájaro nocturno.

Sentado está mi padre,
con olor de naranjo entre sus dedos
y el rostro plateado. Espera.

Y en un paseo largo,
de rezo y vigilancia del jazmín,
mi madre está esperando.

Vaharadas de tiempo
suben hasta el balcón, en donde miro
su soledad, sus sombras. En esta casa todos
estamos esperando a quien nos niega.

CANCIÓN DEL DESVELADO

Todavía es de noche y canta el gallo.
Y así lo hace una noche y otra noche.
Y yo aguardo su canto cada noche.
Tenebrosa es la voz que lanza el gallo.
Agria es la luz, y el gallo rompe la noche.
Tiento la oscuridad, y escucho al gallo.
Has perdido otra noche, dice el gallo.
Hasta que no hay gallo ni haya noche.

• Proposa a les teues companyes i companys una competició divertida: a veure qui és capaç de recitar el poema que ha après sense equivocar-se en cap paraula. El qui s'enganye, donarà pas a un altre participant, però podrà tornar a intentar-ho per ordre de sol·licitud.

2. El poema «Elca» té sis estrofes, però a l'hora de reproduir-lo, el maquetador de la guia s'ha fet un embolic i les ha copiades sense seguir l'ordre original del poema. Numera de l'1 al 6 les estrofes que pots llegir a continuació. Pensa-ho bé, perquè es tracta d'endevinar l'ordre amb què va escriure el poema Francisco Brines.

Porque todo va al mar:
y el hombre mira al cielo
que oscurece, la tierra
que su amor reconoce,
y siente el corazón
latir. Camina al mar,
porque todo va al mar.

Estrofa n. ____

Y todo es paz: la yedra
desborda el tejado
con rumor de jardín:
jazmines, alas. Suben,
por el azul del cielo,
las ramas del ciprés.

Estrofa n. ____

Porque todo va al mar:
y el oscuro naranjo
ha enviudado en su flor
para volar al viento,
cruzar hondas alcobas,
ir dentro del mar.

Estrofa n. ____

Ya todo es flor: las rosas
aroman el camino.
y allí pasea el aire,
se estaciona la luz,
y roza mi mirada
la luz, la flor, el aire.

Estrofa n. ____

Ya todo es feliz vida:
y ante el verdor del pino,
los geranios. La casa,
la blanca y silenciosa,
tiene abiertos balcones.
Dentro, vivimos todos.

Estrofa n. ____

Porque todo va al mar:
y larga sombra cae
de los montes de plata,
pisa los breves huertos,
ciega los pozos, llega
con su frío hasta el mar.

Estrofa n. ____

3. Llig el poema següent titulat «Reencuentro».

He bajado del coche
y el olor de azahar, que tenía olvidado,
me invade suave, denso.
He regresado a Elca
y corro,
 no sé en qué año estoy
y han salido mis padres de la casa
con los brazos abiertos,
me besan,
les sonrío,
me miran
 –y están muertos–,
y de nuevo les beso.

- Què és el que el poeta tracta d'expressar i de comunicar-nos? Per ajudar-te, t'oferim tres possibilitats. Assenyala la que consideres més encertada.

___ El poeta descriu el seu retorn a l'Elca, la casa de camp on va passar els estius més feliços de la seua infància. Ha decidit viure a partir d'ara en aquella casa, però no pot evitar el record dels dies quan ell tornava a la casa familiar després d'haver passat el curs escolar internat en un col·legi de València. I aquest record li fa pensar que els seus pares estan vius i sent l'alegria d'abraçar-los i de besar-los.

___ El poeta expressa un sentiment de tristesa perquè, quan retorna a Elca, la finca agrícola on visqué d'infant, ja no troba la presència dels pares, perquè estan morts, i ell s'ha fet ja vell. El retorn és nostàlgic, perquè s'ha retirat de la vida de la gran ciutat.

___ El poeta canta a l'alegria que li provoca el retorn a Elca. De fet, a pesar dels anys passats, es posa a córrer com un xiquet i, durant uns segons, perd la noció del temps i s'imagina ser l'infant feliç que va ser fa ja molts anys.

- Si no estàs d'acord en cap de les tres interpretacions anteriors, o creus que hi ha explicacions vàlides en cada una de les opcions, escriu tu la teua interpretació del poema «Reencuentro». Amb tota seguretat, serà molt interessant el que digues.

.....
.....
.....

4. Una característica de la poesia de Francisco Brines és la sensualitat que expressa amb les seues paraules. Llegint-lo, podem sentir olors, escoltar sons, veure paisatges, notar el tacte de les coses, etc.

- Llig els versos següents i relaciona'ls amb un dels cinc sentits.

- y el olor de azahar, que tenía olvidado,
me invades suave, denso.

- En aquella mañana azul,
en barcas jubilosas, las velas desplegadas,

El gust

- Hay un canto acordado de pájaros

- ... contemplo el llano, abajo,
y los naranjos quietos que llegan hasta el mar

L'olfacte

- Sentado está mi padre,
con olor de naranjo entre sus dedos

- Oye,
cómo riegan los nardos

L'oïda

- del niño envuelto en lluvia
y el tacto de las sábanas

- Silban los pájaros

El tacte

- Pero tú, que aún existes, bebe, goza
de la vida...

- Y flota una luz gris que ha venido del mar.

La vista

- ... El vino
desbordaba las copas, sonrosaba
la acalorada piel

Opinem

5. Llig el poema següent titulat «El vaso quebrado».

Hay veces en que el alma
se quiebra como un vaso,
y antes de que se rompa
y muera (porque las cosas mueren
también) llénalo de agua
y bebe,
quiero decir que dejes
las palabras gastadas, bien lavadas,
en el fondo quebrado
de tu alma
y que, si pueden, canten.

- Què opines del que diu el poema? Creus que, quan patim una pèrdua o un desengany, i estem a punt de rendir-nos, convé recobrar l'esperança i omplir, com diu el poeta, el got d'aigua? Això és possible o hi ha circumstàncies que fan impossible superar determinades adversitats?

.....
.....
.....
.....

6. El mar, la platja d'Oliva, es veu des de lluny, aguantant l'horitzó, des dels balcons de la casa d'Elca. Per això el mar està molt present en la poesia de Francisco Brines, com pots veure als següents:

- El mar es un misterio recogido,
lejos y azul,
y diminuto y mudo.
- Y antes vi el mar, en esas horas de la siesta,
- El mar llega a mis ojos consolándolos

- El mar per a Brines és misteri, llunyania, bellesa i claredat, silenci, relaxació, consol... I per a tu, què és el mar?

.....
.....
.....
.....

7. Llig el fragment del poema titulat «La nueva estación».

Mañana volveré a la ciudad,
pues los días se acortan, y en el campo
hay demasiada noche. El otoño,
en las calles, son luces, son miradas
también, y en el calor de los abrigos
se siente el cuerpo fiel e indiferente.
Volveré a la ciudad un poco extraño,
y otras costumbres viejas, que son mías,
darán, por algún tiempo, juventud
a mi alma, retorno de otros años
que me fueron felices. Son rutinas
que van envejeciendo con nosotros,
y a pesar de ser áridas, consuelan.

- El poeta exposa el sentiment que experimenta l'última nit d'estada a la casa de camp. L'estiu s'ha acabat i comença una nova estació: la tardor. Però la tardor també té aspectes positius, a pesar de l'acabament de les vacances: el retorn a la ciutat, a la rutina de cada dia, a alguns costums que ens han fet feliços, etc.

Què et sembla? N'estàs d'acord? Com és per a tu la tardor? Què és el que t'agrada i que els que prefereixes de l'estiu?

.....
.....
.....
.....

8. Llig els versos següents del poema «Días de invierno en la casa de verano».

Con el balcón abierto a los jazmines,
y el cuerpo descansado, fresca el alma,
la luz daba en el libro, diligente,
y un doliente poeta me decía
mágicos versos.

• El poeta ens descriu en quina situació i en quin ambient està llegint un llibre d'una altre poeta: amb olor de gesmil, còmodament assegut en una butaca, amb el balcó obert, refrescat per l'aire i ben il·luminat. I a tu, com t'agrada llegir? En quin lloc, en quina posició, amb quin ambient...? Fes-ne una descripció.

.....
.....
.....

Escrivim

9. Llig el següent fragment del poema «Lamento en Elca».

Estos momentos breves de la tarde,
con un vuelo de pájaros rodando en el ciprés,
o el súbito posarse en el laurel dichoso
para ver, desde allí, su mundo cotidiano,
en el que están los muros blancos de la casa,
un grupo espeso de naranjos,
el hombre extraño que ahora escribe.

Hay un canto acordado de pájaros
en esta hora que cae, clara y fría,
sobre el tejado alzado de la casa.

Yo reposo en la luz, la recojo en mis manos,
la llevo a mis cabellos,
porque es ella la vida,

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES PER AL PROFESSORAT

Nivell educatiu

Les activitats proposades en la guia didàctica sobre Francisco Brines i Elca estan dirigides i pensades principalment per a l'alumnat de 3r cicle d'Educació Primària, cinqué i sisé, encara que també poden ser aplicades, amb lleus adaptacions, a alumnes de 4t de Primària i a alumnes de primer cicle de l'ESO, primer i segon.

Objectius

1. Introduir l'alumnat en el coneixement de la vida i l'obra del poeta Francisco Brines.
2. Visitar la casa de camp d'Elca on Francisco Brines passà els moments més feliços de la seua infantesa i adolescència, i on va decidir viure els últims anys de la seua vida.
3. Identificar les característiques principals dels horts de tarongers valencians.
4. Conèixer la varietat i riquesa vegetal i animals dels camps i horts valencians.
5. Reconèixer el valor ambiental i històric dels horts de tarongers i aprendre a respectar-los.
6. Gaudir de la poesia i dels versos de Francisco Brines a través de la lectura de poemes, la interpretació dels textos, la reconstrucció dels poemes i la realització de diversos jocs de recitació i atzar.
7. Estimular la creativitat poètica amb l'escriptura de poemes descriptius de la bellesa natural i cultural dels horts valencians a partir de la lectura model dels textos de Francisco Brines.

Enfocament pedagògic

Com en totes les accions pedagògiques, cal començar per la motivació de l'alumnat. En aquest sentit, a l'hora de posar en pràctica la guia didàctica que hem preparat per a treballar sobre el poeta Francisco Brines i el paratge rural d'Elca, ho tenim relativament fàcil, perquè res hi ha que motive més als xiquets i les xiquetes que una eixida del centre: una excursió. I d'això es tracta, evidentment. La proposta que ofereix la Fundación Francisco Brines és una visita a la casa de camp on vivia el poeta d'Oliva guardonat amb el Premio Cervantes 2020, coneguda amb el nom d'Elca.

Per tant, traslladarem a l'alumnat la il·lusió per una activitat extraescolar que els descobrirà un paratge paradisiac situat ben a prop de la ciutat d'Oliva. Però, alhora, plantejarem la necessitat d'efectuar unes investigacions prèvies per conèixer la vida i l'obra del propietari del lloc a visitar. Això significa que les activitats proposades en la primera part de la guia estan pensades per a fer a l'aula abans de l'eixida.

La segona part està plantejada com un quadern de treball i es farà al mateix temps que la visita a Elca i estarà dirigida pels monitors de la Fundación Francisco Brines. Monitors que també, segons el ritme de la ruta i el temps disponible, iniciaran també les activitats plantejades en la tercera part sobre la poesia de Brines. Les activitats d'aquesta tercera part que no es puguin fer durant la visita, com és lògic, es podran acabar de fer a l'aula. Sobretot, vos recomanem que feu les activitats de caràcter més lúdic i creatiu. Naturalment, una guia és sempre una proposta, una orientació, i no és obligatori mai fer totes les activitats descrites.

REENCUENTRO

He bajado del coche
y el olor de azahar, que tenía olvidado,
me invade suave, denso.

He regresado a l'Elca
y corro,

no sé en qué año estoy
y han salido mis padres de la casa
con los brazos abiertos,
me besan,
les sonrío,
me miran

—y están muertos—,
y de nuevo les beso.

Francisco Brines

(Donde muere la muerte)

